

Lutki

ZA KUBĚARKI

4 2009

Čěmne dny lěta

Hižo w adwenće a dohodownym času začěrimy čěmność šěreho dnja a zažneho wječora ze swětłom swěčki. Zwjetša hač do februara tute swětło naše domy pyši. Tež w pěstowarni sej rady swěčku zaswěćimy. Wosebita skedźbność dla wohnjoškita je při tym samozrozumliwa. W slědowacych pokiwach namakaće zaběry a poskitki, kotrež hodža so w swětłe swěčki přewjesć:

Adwentny wěnc

Džěći sedža w kole na špundowanju (na zawkach). Adwentny wěnc staji so dosrjedź koła. Wšitke štyri swěčki so zaswěća. Kubłarka powěda k swěčkam:

Widźiće tu štyri swěčki. Wone so na adwentnym wěncu swěća. Budźće ćicho a poskajće, što wone powědaja!

Prěnja swěčka praji: „Ja rěkam měř. Tola na swěće wjedu so wójny. Ludžo so njeznjesu. Samo džěći w pěstowarni so druhdy zadžěraja a so storkaja. Wšudže je hara a rozkora. Moje swětło je hižo jara słabe. Njemóžu je wjace džeržeć.“ Kubłarka hasnje přěnju swěčku.

Druha swěčka powěda: „Ja sym wěra. Ale ludžo do ničeho wjace njewěrja. Tohodla nima wjace mysla, zo swěću.“ Kubłarka hasnje swěčku.

Třeća swěčka praji: „Ja sym lubość. Tež ja nimam wjace wjele mocy. Widžu zawisć a hidu a kak sej džěći mjezsobu klubu činja.“ Kubłarka swěčku hasnje.

Kubłarka: „Hladajće džěći! Nimale wšitke swěčki su so hasnyli. Wěsće wy, čehodla?“ Džěći powědaja wo tym, čehodla swěčki wjace njeswěća. Zawěsće namakaja za to konkretne přikłady z pěstowarskeho žiwjenja.

2

Kubłarka pokaza po tym na štwórtu swěčku a praji: „Poskajće, što nam štwórta swěčka praji!“

Štwórta swěčka praji: „Ja sym nadźija. Dołhož ja swěću, njebudže ćma. Ja móžu wšitke tři swěčki zaso zaswěćić a měř, wěru a lubość wróćić.“ Kubłarka so džěći praša, kak móhli měř, wěru a lubość w pěstowarni pěstować. Mjeztym zo džěći hesła,

kaž na př. sej pomhač, wodawač, druheho zwjeselič, pokoječ, skedźbnje mjezsobu wobchadžeč atd., mjenuja, přenjese kubłarka swětło štwórteje swěčki na tamne tři, tak zo wšitke štyri zaso swěća.
(z němčiny, awtor njeznaty)

Stawizna za chribjet

Džěci sedža w kole na špundowanju. Wosrjedź koła steji swěčka (abo adwentny wěnc). Kubłarka wuwědomi džěcom, kak skedźbnje maja ze swěčku wobchadžeč (wohnjoškit, zadžěwač, zo swěčka hasnje). Džěci zwjertnu so sedžo nalěwo, tak zo widža chribjet susoda blisko před sobu. Jedne džěčo sydnje so před kubłarku, tak zo wšitke džěci jeho chribjet widža. Mjeztym zo kubłarka stawiznu powěda, rysuje z ruku na jeho chribjeće. Džěci wuwjedu samsne pohiby na chribjeće předchadnika.

Džensa howri wonka wichor.
płona ruka jězdži žiwje kružo po chribjeće tam a sem

Tołste šěre mrócele su na njebju.
pokazowak moluje wulke kruhi-mrócele na chribjet

Wětřik duje mrócele na hromadu, tak zo nastanu wulke šěre hory na njebju.
pokazowak moluje wysoke hory na chribjet

Jedna mrócel so wotewrěje a přenja sněženka koleba so na zemju.
pokazowak moluje něžnje sekle na chribjet, pohibuju so wothorjeka dele

Druha, třeća a štwórta sněženka so jej přidruža.
pokazowak moluje trójce něžnje sekle na chribjet, pohibuju so wothorjeka dele

Wětřik duje sylnišo.
z płonej ruku mócnje po chribjeće jězdzič

Z něžnych sněženkow nastanu praskotace krupy.
ze wšěmi porstami po chribjeće drypotač

Wětřik duje krupy raz nalěwo,
ze wšěmi džesač porstami po lěwej stronje chribjeta drypotač

raz naprawo.
ze wšěmi džesač porstami po prawej stronje chribjeta drypotač

Krupy sypaja so stajnje móčnišo na zemju.
ze wšěmi džesać porstami mócnje na chribjet dypać

Wětřik so změruje a něžne małe sněženki padaja kaž husty běły šlewjer na zemju.
z płonej ruku wothorjeka dele chribjet majkać

Sněženki padaja
z płonej ruku wothorjeka dele chribjet majkać

a padaja,
z płonej ruku wothorjeka dele chribjet majkać

a kryja zemju z běłym mjehkim přikrywom.
z płonej ruku wotprawa dolěwa žołmy na chribjet molować

Tak kaž sněženki měrnje na zemju padaja, chcemy nětko slědowacu hru hrać:

Stajnje zaso horje a dele

Julija (zasadźće mjeno džěsća z Wašeje skupiny), lehń so na špundowanje!
Začiń wóčce a zadychaj hłuboko. Potom zaso wudychaj. Polož swoju ruku na brjuch a wobkedźbuj, kak so twój brjuch při dychanju horje a dele pohibuje! Wospjetuj to tak dołho, doniž njejsy měrny rytmus dychanja namakała. Dychaj měrnje dale a polož ruku pódla so na špundowanje. Jonaso, to je znamjo za tebjje. Lehń so pódla Julije a polož swoju ruku na jeje brjuch. Koncentruj so na dychanje Julije. Napodobni ju. Hdyž sy prawy rytmus namakał, wostaj swoju ruku na jeje brjuše ležo a daj z tamnej ruku přichodnemu džěsću znamjo.

To so tak dołho wospjetuje, doniž njejsu wšitke džěći swój měr namakali. Tute meditatiwne zwučowanje móže so z měrnej hudźbu podpěrać. Někomu cyle blisko być, njeje za wšě džěći jenak lochko. Při tutym zwučowanju nazhonja bliskosć, dověru a zhromadnosć. Přichodne zwučowanje móže so hnydom přizamknýć.

Mjelčeć a słuchać

We jstwě je ćicho. Džěći leža abo sedža cyle změrom. Woći su začinjene. Kubłarka namołwi džěći, w přichodnej mjeříšnje na wšitke zwuki kedźbować. Po mjeńšinje mjelčenja wotewrja džěći wóčce a powědaja, što su w kotrym směrje słyšeli a što je móhło žórło tutoho zwuka być. Kelko wšelakich zwukow to bě? Zwjětša su džěći při wospjetowanju tuteje hry wjele sensibelniše a słyša wo wjele wjace.

Swěčka w škleńcy

Štóz nochce z wotewrjenym płomjenjom swěčki džětać, móže sej zymsku swěčku w škleńcy napaslič.

Trjebaće:

1 škleńcu za zawarjenje, běłu swěčku, łopjeno papjery, wołojnik, seršćowc, wodowu barbu

Namolujće z wołojnikom sněhoweho muža na papjeru. Z wodowej barbu namolujće jenož wócce, nós, hubu, knefle a chošćo. Po sušenju nakapajće běłu płoninu sněhoweho muža z běłym wóskom. Tež zbytk łopjena móžeće z wóskowymi sněženkami wudebić. Pomolujće pozadk z módrej wodowej barbu. Městna z wóskom wostanu běle. Položće łopjeno na staru nowinu abo kuchinsku krepowu papjeru a suńće je do pjecy. Hižo při snadnych temperaturach wósk přez cyte łopjeno rozběži. Tak wostanje dlěje rjane. Łopjeno stajće do škleńcy a stajće swěčku do njeje. Nětko móže so sněhowy muž rjenje swěčić.

Spinkaja hwězdy wodnjo

Runje w zymskim počasu wobkedźbujate džěći měsačk a hwězdy na njebju. Při tym nastanu wězo tež prašenja kaž na př.: Čehodla móžu hwězdy jenož pómje widjeć? Spjate hwězdy w nocy? Abo hasnjate jim něchtó wodnjo swěcu? Zo bychy džěći lěpje zrozumili, čehodla hwězdy wodnjo njewidźate, móžeće z nimi slědowacy eksperiment přewjesć:

Trjebaće:

džěrkwak

krute čorne łopjeno (DIN-A 4)

listowu wobalku (DIN-A 4)

kapsnu lampu

Džerkujće krutu papjeru někotre razy, tak zo su džěrki po łopjenu kaž hwězdy rozbrojene. Položće łopjeno do listoweje wobalki a začiniće ju. W derje wobswětlenym rumje swěćće z kapsnej lampu wotzady na listowu wobalku. Swětle dypki su hwězdy. Začmiće stwu a wospjetujće eksperiment. Džěći zwěsća, zo su swětle dypki pómje wjele lěpje widjeć.

Swětle slónca je wodnjo wjele swětliše hač swětle hwězdow. Nimo toho su hwězdy w uniwersumje zdaleniše hač slóncu. Tohodla widźimy hwězdy jenož potom derje, hdyž je w nocy čma. Tež we wulkich městach, hdžež maja sylne wobswětlenja, jenož čezko hwězdy w nocy spóznamy. Hwězdy su poprawom přeco tu. Ale přez swětlóść slónca je wodnjo njewidźimy.

A hdže je slónčko w nocy?

Trjebaće:

kapsnu lampu

blidotenisowy bulik

čerwjeny folijowy barbjenčk

Namolujće na blidotenisowy bulik čerwjeny dypk. Zaćmiće stwu, zaswěćće kapsnu lampu a položće ju na blido. Kapsna lampa předstaja slónco, bulik zemsku kulu a čerwjeny dypk naš kraj. Położće bulik do swěcy a wjerćće jón jónu wokoło swojeje wóski tak, kaž so zemja jónu wob dzeń zwjertnje. Džěci widža, zo je čerwjeny dypk raz wobswětleny, raz njewobswětleny. Woni spóznaja, zo so slónco stajnje swěći, ale zo je naš kraj na zemi raz na slóncu přiwobročenej stronje, raz na slóncu wotwobročenej stronje.

Citronowe poprjančki

Trjebaće:

- 250 g muki
- 1 lžičku pječenskeho próška
- 75 g cokora
- 1 jejo
- 1 pakčik waniljoweho cokora
- 125 g margarinu
- citronowy aroma
- 60 g pudroweho cokora
- 4 lžički citronoweje brěčki
- 20 g šokoladoweho posypka

Najprjedy změšamy muku z pječenskim próškom a cokorom. Přidamy jejo a waniljowy cokor. Potom stołkamy wšo z margarinu a někotrymi kapkami citronoweho aroma do čěsta. Nětko čěsto wukulamy a z pomocu wotpowědnych formow wšelake figury wukałamy. Tute skladžemy na z pječenskej papjeru pokryty blach a sunjemy tutón do kachli. Poprjančki pječemy při temperaturje 180 °C 15 do 18 minutow.

Mjeztym změšamy pudrowy cokor z citronowej brěčku. Z tutej glazuru hotowe poprjančki pomazamy a je ze šokoladowym posypkom posypamy.

LITERARNE POKIHY

Hody, jutry, kermuša

awtorka: M. Treitmeier

přeložowarka: M. Budarjowa

ilustratorka: K. Schliehe

2., wobdźělany nakład

Ludowe nakładnistwo Domowina, 2007

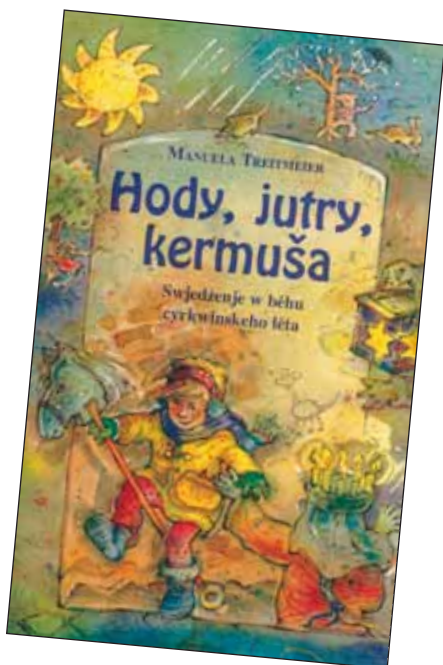
barbne ilustracije, kruta wjazba

ISBN 978-3-7420-1703-1

płaćizna: 8,90 €

W knize wopisuje so dźěćom nazornje, čehodla a hdy što swjećimy. Serbske wosebitosće a swjedženje staj dodałoj Marka Budarjowa a Siegfried Albert, druhi nakład je Gerat Warnar sobu přehladał a wobdźělał.

www.domowina-verlag.de

Zymske naložki we Łužicy

produkcija: SORABIA-FILM-STUDIO

Budyšin 1992

wideo w hornjoserbsčínje

VHS-PAL 22 min.

płaćizna: 5 €

W jednotliwych regionach serbskeho kraja su hišće wšelake zymske naložki žiwe. Někotre so w filmje předstaja.

www.ski.sorben.com

W swójskej naležnosći

Z Lutkami č. 4/09 dóstanjeće brošurce wo poskitku materialijow Rěčneho centruma WITAJ. Brošurku „Rěč spěchowace materialije za předšulske dźěći“ prosymy Was, lube kubłarki, staršim sobu z Lutkami do ruki dać.

Za Was pak mamy přidatnje brošurku „Didaktiski material za kubłarki w serbskorěčnych skupinach“ spřihotowanu, kotraž njeh je Wam doporučenje za Waše dźěło we WITAJ-skupinje.

Džakujemy so Wam, kiž sće w lěće 2009 zaso pilnje dopisowali, ideje sporědkowali a nas ze swojim dźěłom podpěrowali, wutrobnje a přejemy tež za nowe lěto kreatiwnosć, wutrajnosć a spokojnosć w sprócnim dźěle z dźěćimi a při spěchowanju a šěrjenju serbsčiny.

Waša redakcija Lutkow

Lutki – 8. lětnik, wuchadža 4 króć wob lěto
cyłkowne zhotowjenje: Domowina – Zwjazk Łužiskich Serbow z. t.,
Rěčny centrum WITAJ

hłowna zamołwita: Silwija Wjeńcyna
fota: Fotolia.de – Bernd Jürgens (str. 2), Paul Morley (str. 3), Cpro (str. 6)
Rěčny centrum WITAJ, Póstowe naměsto 3, 02625 Budyšin,
telefon: (03591) 550-400, e-mail: witaj-bautzen@sorben.com